

Наталія ПРЯМУХІНА

Донецький національний університет імені Василя Стуса

<https://orcid.org/0000-0003-0788-7399>

e-mail: n.priamukhina@donnu.edu.ua

ПРІОРИТЕТИ ЛЮДИНООРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ УКРАЇНИ

У дослідженні привернуто увагу до проблематики забезпечення економічної безпеки держави, однак з прицілом на соціальний, зокрема – людиноцентричний, аспект розвитку країни. Метою дослідження визначено обґрунтування пріоритетів людиноорієнтованого підходу в системі управління економічною безпекою України. Показано, що більшість функцій і завдань соціально-орієнтованої політики реалізується в межах гарантування соціальної безпеки країни, однак, справедливо стверджувати й про те, що аспект людиноцентричності важливо поширити й на інші компоненти економічної безпеки держави. Констатовано, що ефекти синергії між економічною безпекою держави і людиноцентричністю досягаються, коли важливі соціальні питання та проблеми закладаються в основу забезпечення всіх складових економічної безпеки держави. За такого підходу аспект людиноцентричності, фактично, виступає основоположним при забезпеченні всіх компонентів економічної безпеки держави. Ідентифіковано пріоритети державного регулювання за всіма складовими економічної безпеки держави, а саме – макроекономічною, фінансовою, зовнішньоекономічною, інвестиційною, інноваційно-технологічною, соціальною, демографічною, енергетичною, виробничою, продовольчою. Визначено прояви недостатньо ефективної державної політики регулювання соціального розвитку в Україні. Окреслено їх негативні соціально-економічні наслідки, а також загрози для економічної безпеки України.

Ключові слова: економічна безпека, людиноорієнтований підхід, вектори ризику, зайнятість, людиноорієнтована модель економічної безпеки, критичні загрози.

Natalia PRIAMUKHINA

Vasyl' Stus Donetsk National University

PRIORITIES OF THE PEOPLE-ORIENTED APPROACH IN THE ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT SYSTEM OF UKRAINE

The study draws attention to the issue of ensuring the economic security of the state, but with an eye on the social, in particular, the human-centric aspect of the country's development. The purpose of the research is to substantiate the priorities of the people-oriented approach in the economic security management system of Ukraine.

It is shown that most of the functions and tasks of socially oriented policy are implemented within the framework of guaranteeing the social security of the country, however, it is fair to say that the aspect of people-centeredness is important to extend to other components of the economic security of the state. It was established that the effects of synergy between the economic security of the state and people-centeredness are achieved when important social issues and problems are laid as a basis for ensuring all components of the economic security of the state. According to this approach, the aspect of people-centeredness is actually fundamental in ensuring all components of the economic security of the state. Priorities of state regulation have been identified for all components of the state's economic security, namely, macroeconomic, financial, foreign economic, investment, innovation-technological, social, demographic, energy, production, and food. Manifestations of insufficiently effective state policy of regulation of social development in Ukraine have been identified. Their negative socio-economic consequences, as well as threats to the economic security of Ukraine, are outlined.

It was concluded that at the current stage of the development of the economy of Ukraine, the task of guaranteeing the economic security of the state has significantly intensified and strengthened. Therefore, it is necessary to strengthen the aspects of monitoring and analysis, forecasting and planning, as well as the implementation of measures of a proactive policy of strengthening the stability and stability of the national economic system. At the same time, it should be understood that the central element in the country's system is a person. Therefore, measures aimed at strengthening economic security must first be checked to see how they affect the parameters of the quality of life and the provision of social services to the population. Moreover, not from the standpoint of negative influence, but in terms of how they will contribute to the improvement of the social sphere of the country.

Keywords: economic security, people-oriented approach, risk vectors, employment, people-oriented model of economic security, critical threats.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Гарантування економічної безпеки держави – апіорі провідне завдання, функція органів державного управління. Власне, функціонування держави (державного апарату) й покликане гарантувати стабільність країни та її економіки, не допустити краху соціально-економічної системи. Для цього в системі органів державного управління створюються структури, відповідальні за моніторинг, аналізування, діагностику, прогнозування, планування та забезпечення, вреспті-решт, економічної безпеки або іншими словами безпеки національної економіки.

Як відомо, економічна безпека держави формується з цілого комплексу складових (підсистем), з-поміж яких – макроекономічна, фінансова, виробнича, зовнішньоекономічна, інвестиційна, інноваційна, соціальна, демографічна, енергетична та ін. Забезпечення економічної безпеки кожної з них формує єдину цілісну систему економічної безпеки економіки країни. Однак, як переконано доведено у багатьох

дослідженнях з економіки, головним об'єктом політики має бути людина і, відповідно, вся економічна система має працювати таким чином, аби бути, з одного боку, ефективною, а, з іншого, – спрямованою на задоволення інтересів суспільства та особи.

Зрозуміло, що більшість функцій і завдань соціально-орієнтованої політики реалізується в межах гарантування соціальної безпеки країни, однак, справедливо стверджувати й про те, що аспект людиноцентричності важливо поширити й на інші компоненти економічної безпеки держави. У цьому і теоретико-методична, і прикладна значимість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематика економічної безпеки стала дуже актуальною в сучасних реаліях України. Якщо перші публікації в цій сфері були присвячені макроекономічним аспектам економічної безпеки, то надалі все більше досліджень були присвячені питанням гарантування економічної безпеки підприємств та суб'єктів господарювання, що закономірно, адже середовище ведення бізнесу в Україні надто складне і не передбачуване, характеризується високим рівнем ризиків і загроз. Ці та інші аспекти економічної безпеки достатньо добре розкриті в публікаціях таких науковців, як Т. Зубко [5,с.81-88], Г. Козаченко, В. Пономарьов, О. Ляшенко [6,с.28-34], Р. Лупак, А. Дідич [7,с.248-252], О. Манойленко [8,с.60-63] та інші.

Зрозуміло, що питання і проблематика економічної безпеки на рівні держави значно ширші, однак зміцнення економічної безпеки підприємств це перший крок до посилення більшості функціональних складових безпеки на вищих рівнях ієрархії управління національним господарством. Відтак, подальшому розвитку прикладних засад формування та забезпечення надійної системи економічної безпеки держави присвячені результати чисельних досліджень З. Варналія, Д. Буркальцевої [1,с.4-8], О. Власюка [3,с.11-28], А. Денисова [4,с.197-206], В. Мунтіяна [9,с.111-114] та інших науковців.

При тому, значний інтерес до проблематики соціальної безпеки, а також людиноцентричного підходу як в економіці в цілому, так і в безпековій сфері зокрема, виявлено в низці публікацій, авторами яких є В. Борщевський [10,с.60-63], В. Шлемко, І. Бінько [11,с.22-28], О. Шнипко [12,с.24-36] та інші вчені.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Проте, попри наявність наукових публікацій, присвячених проблематиці економічної безпеки держави, а також соціальній безпеці на різних рівнях управління, все ще існує прогалина у результатах теоретико-методичних та прикладних досліджень, які би стосувалися задоволення інтересів людини під час гарантування економічної безпеки держави, зокрема України.

Формулювання цілей статті

Метою статті є обґрунтування пріоритетів людиноорієнтованого підходу в системі управління економічною безпекою України.

Виклад основного матеріалу

Направду, питання соціальної безпеки часто стоять в пріоритеті багатьох досліджень з проблематики економічної безпеки. З іншого боку, вони обмежуються лише пропозиціями / рекомендаціями у межах соціальної і демографічної компонент економічної безпеки держави. Ми вважаємо, що і перший і другий підходи є недостатніми і потребують свого об'єднання. Відповідна можливість з'являється, коли зробити спробу закласти важливі соціальні питання та проблеми в основу забезпечення всіх інших складових економічної безпеки держави (табл. 1). За такого методу аспект людиноцентричності, фактично, виступає основоположним при забезпеченні всіх компонент економічної безпеки держави.

Таким чином, соціалізація пронизує всі складові економічної безпеки держави, маючи при тому дещо різний характер. Так, в частині макроекономічної безпеки це в основному створення сприятливих умов для населення аби активізувати його підприємницьку діяльність та забезпечити додаткові джерела формування доходів домогосподарств.

Особливо актуальною є роль фінансової безпеки відносно досягнення людиноцентричної поведінки. Тут і фінансування соціальних програм, і бюджетування витрат на соціальні цілі, і кредитування населення, і створення умов для отримання домогосподарствами пасивних доходів.

Менші можливості у соціально відповідальних заходах держави у межах політики зі забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави, однак не відкидаємо питання імпорту товарів та послуг, а також здійснення зовнішньоекономічних операцій.

Аспект соціальності може бути достатньо потужно підсиленим у межах інвестиційної компоненти економічної безпеки держави, коли створюються умови для інвестування населенням власного капіталу в різного роду інвестиційні проекти – від бізнесу до державних цінних паперів.

Особлива значимість людиноцентричного підходу у межах інноваційно-технологічної компоненти економічної безпеки держави. Йдеться про задоволення потреб населення у здійсненні наукової та науково-технічної діяльності, розробці інновацій та досягненні наукових відкриттів, врешті-решт, отриманні додаткових доходів від прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Само собою розуміється, що найбільший обсяг заходів, які одночасно спрямовуються і на забезпечення економічної безпеки держави, і на соціалізацію державної політики, міститься у такому керунку регулювання, як соціальна безпека. Адже політика в руслі забезпечення соціальної безпеки – це системна сукупність заходів, які характеризуються цілісністю, яка, з одного боку, відокремлена від зовнішнього середовища, а з іншого – має внутрішню структуру. У свою чергу взаємозв'язок середовища і системи можна вважати однією з основних особливостей функціонування системи, її зовнішньою характеристикою, що значною мірою визначає її внутрішні властивості. Різноманіття детермінант системи соціальної безпеки дає змогу вирізнити найважливіші елементи структури суспільної системи та дослідити основні сфери системи соціальної безпеки (демографічну, соціальну, сферу працевикористання та міграційну), кожна з яких є відносно самостійною підсистемою соціальної безпеки, посідає в ній певне місце, виконує відповідні функції й володіє специфікою власних параметрів безпеки.

Тісно пов'язаною до соціальної слід вважати демографічну компоненту економічної безпеки держави і заходи в цій сфері також достатньо тісно корелюють з покращенням соціальних параметрів функціонування держави. Йдеться і про покращення здоров'я, і збільшення тривалості життя населення, і омолодження суспільства і т. п.

Таблиця 1

Пріоритети забезпечення економічної безпеки держави: людиноорієнтований підхід

Складові економічної безпеки держави	Завдання з огляду на реалізацію людиноорієнтованого підходу
Макро-економічна	забезпечення населення зайнятістю та доходами; зростання частки легальної економіки, а, відтак, збільшення поступлень до бюджетів та розширення фінансування соціальних програм; формування та розширення середнього класу суспільства; збільшення частки ВВП, що виділяється на освіту, науку, охорону здоров'я, медицину, ЖКГ, інші соціальні послуги
Фінансова	збільшення обсягів фінансування соціальних програм; збільшення трансфертів з державного бюджету на фінансування субсидій, інших програм соціального захисту і підтримки населення; розширення програм кредитування населення; забезпечення стабільності курсу національної грошової одиниці, недопущення інфляційних процесів; доступне страхування життя, медичне страхування, одержання населенням інших страхових послуг; надання населення можливості отримувати пасивні доходи, у т.ч. через депозитні вкладення у структурах банківської та позабанківської системи
Зовнішньо-економічна	задоволення потреб населення у товарах (послугах) імпортного походження; надання можливостей населенню здійснювати зовнішньоекономічні операції
Інвестиційна	збільшення частки у споживанні населенням товарів (послуг) інвестиційного характеру; надання можливості інвестувати приватний капітал, у т. ч. міграційний; зростання частки приватного капіталу в корпоративній системі суб'єктів реального сектора національної економіки
Інноваційно-технологічна	задоволення потреб населення у науково-дослідній та винахідницькій діяльності; захист інтересів громадян у сфері прав на об'єкти інтелектуальної власності; підвищення рівня коефіцієнта винахідницької активності населення; збільшення обсягів та частки доходів громадян від інтелектуальної творчої діяльності
Соціальна	зростання частки населення з високим рівнем доходів; підвищення рівня середньої заробітної плати; зростання індексу номінальних сукупних ресурсів домогосподарств до індексу споживчих цін; зростання частки витрат на споживання в загальних витратах домогосподарств; зниження рівня безробіття; покращення забезпеченості населення житлом і житловим фондом; зниження рівня захворюваності та інвалідизації населення
Демографічна	зростання середнього рівня тривалості життя населення; підвищення рівня природного і механічного приросту населення; зниження рівня смертності при народженні; омолодження населення; зниження рівня демографічного навантаження непрацюючого населення на працююче населення
Енергетична	зменшення обсягів та зниження рівня витрат домогосподарств на енергетичні ресурси; покращення доступності населення до енергоресурсів; використання населенням енергоощадних технологій, а також альтернативної енергетики
Виробнича	модернізація техніко-технологічної бази виробництва та забезпечення населення якісними робочими місцями; ліквідація робочих місць з важкими і шкідливими умовами праці; зниження рівня виробничого травматизму; гарантування високого рівня безпеки праці
Продовольча	покращення раціону споживання населенням продовольчих товарів; гарантування високого рівня безпеки споживання

Джерело: авторська розробка.

Сфера енергетики входить у сукупність життєво необхідних потреб населення. Відтак, при плануванні заходів, пов'язаних зі забезпеченням енергетичної безпеки держави, важливо орієнтуватися й на потреби населення, що стосуються вартості послуг з постачання і споживання енергетичних ресурсів, а також стимулювати громадян до використання альтернативних джерел видобування й постачання енергетичних ресурсів, особливо електричної енергії.

Як завдання макроекономічної безпеки, так і виробничої безпеки держави тісно пов'язані з інклюзією населення в бізнес, однак тут в більшій мірі актуалізуються питання безпеки праці, створення комфортних і безпечних умов для найманих працівників. Відтак, політика держави має орієнтуватися не тільки на нарощення обсягів виробництва у галузях реального сектора національної економіки, але й на створення нових конкурентоспроможних робочих місць, модернізацію матеріально-технічної і техніко-технологічної бази виробництва, зниження рівня виробничого травматизму і гарантування належної безпеки й ергономічності праці в Україні та її регіонах.

Очевидно, що тісним є й зв'язок політики держави, спрямованої на посилення продовольчої безпеки та орієнтованої на соціалізацію країни. Особливо наголосимо на необхідності реалізації в країні та її регіонах політики безпеки споживання, що набула своєї особливої популярності в економічно розвинених країнах та стосується посилення впливу екологічних й соціальних детермінант на покращення якості життя населення, таргетована на імплементацію сучасних прогресивних практик європейського підходу до сталого розвитку. Це парадигма вертикально (рівні відносин: особа – домогосподарства – суб'єкти господарювання – громади – регіони – країна) і горизонтально (стадії суспільного відтворення: виробництво – розподіл – обмін – споживання) пронизуючої субсистеми задоволення потреб у самовідтворенні (нанорівень) головно через збереження здоров'я, надання благ суспільного характеру, як от – зайнятість, доходи, соціальні гарантії, відповідальна поведінка (мікрорівень), захист довкілля та внесок у соціально-економічний поступ, раціональне використання людського, природно-ресурсного та ін. потенціалу територій (мезорівень), забезпечення гармонійного й безпечного розвитку суспільства, економіки та довкілля (макрорівень) як імперативу сталого розвитку.

Відтак, можна підсумувати, що реалізація такої системної і комплексної політики дозволить істотно посилити усі зі складових економічної безпеки держави, зокрема України, а також має високий рівень людиноорієнтованості. Натомість, зволікання цими проблемами об'єктивно призводить до негативних соціально-економічних наслідків. Так, низький рівень доходів громадян призводить до вимушеного обмеження споживання необхідних для належного фізіологічного відновлення товарів і послуг, незадоволеності медичних, освітніх, соціальних та інших потреб (рис. 1).

Зокрема, до найбільш значущих проявів недостатньо ефективної державної політики в сфері соціально-економічної безпеки держави видається доцільним віднести поширення бідності та зниження рівня доходів громадян, а, відтак, погіршення їх забезпеченості життєво необхідними благами і послугами, обмеження у належному фінансуванні витрат домогосподарств; погіршення забезпеченості населення послугами системи соціальної допомоги, підтримки й захисту; погіршення здоров'я через відсутність доступу до системи якісних медичних і лікувальних послуг; незабезпеченість населення житлом та низьку якість послуг житлово-комунального господарства.

У підсумку цих проблем свого поширення набувають такі негативні соціально-економічні наслідки, як наявність істотних «реальних» диференціацій у рівні життя багатого і бідного населення, у просторово-територіальному аспекті; великі обсяги тінзації ринку праці, зайнятості, доходів і витрат населення; високий рівень корупції у освітній, культурній сферах, житлово-комунальному господарстві та системі надання державних соціальних послуг; нераціональність структури доходів і витрат населення, низький рівень державного фінансування підтримки і розвитку соціальної сфери; зменшення очікуваної тривалості життя, чисельності населення та зрушення освітнього потенціалу; погіршення стану розвитку та якості функціонування об'єктів соціальної та житлово-комунальної інфраструктури.

Активізація цих передумов призводить до розвитку таких несприятливих щодо покращення соціального розвитку України чинників як зменшення чисельності та погіршення якості інституціонального забезпечення функціонування соціальної сфери, подальший занепад матеріально-технічної та технологічної бази закладів соціальної і житлово-комунальної сфер, зростання вартості соціальних послуг та соціального забезпечення, ускладнення ситуації з глобальними захворюваннями, зменшення обсягу введеного в експлуатацію житла та подальше погіршення екологічної ситуації.

У підсумку ведемо мову про активізацію загроз економічній безпеці України, пов'язаних з перевищенням порогу безпеки за часткою населення з доходами, нижчими за прожитковий мінімум та критичним зростанням рівня бідності, надмірною диференціацією сукупних доходів і витрат 10 % найбільш забезпеченого та 10 % найменш забезпеченого населення; гострим дефіцитом житлового фонду населення; надмірним рівнем захворюваності; падінням рівня освіти; зростанням безробіття; посиленням тінзації ринку праці та економіки; скороченням тривалості життя та зростанням демографічного навантаження непрацездатного населення на працездатне і т. п.

Наслідком цього стає погіршення людського та інтелектуально-кадрового потенціалу, соціального капіталу, втрата трудових ресурсів нації, погіршення процесів відновлення та розвитку трудових ресурсів.

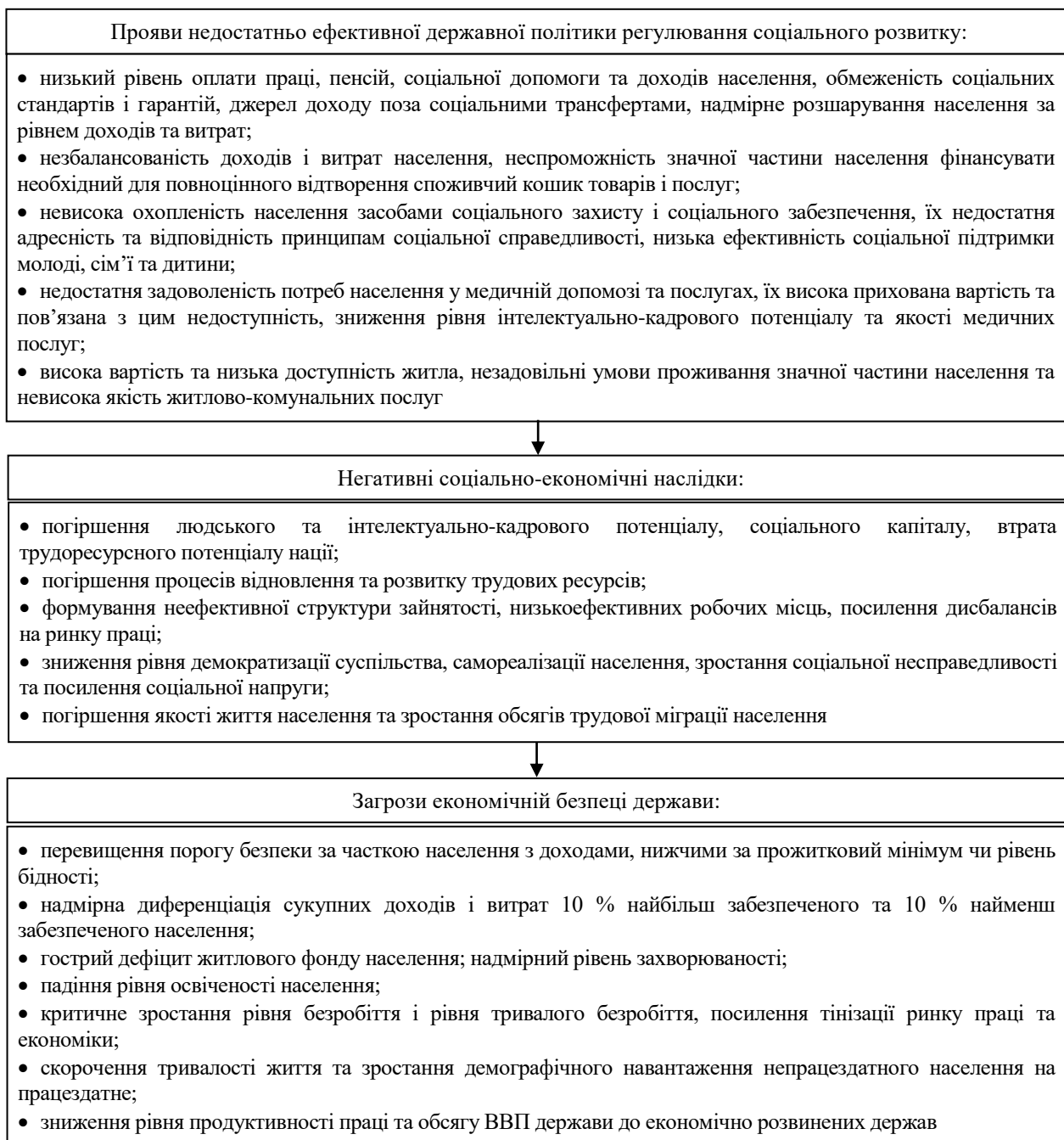

Рис. 1. Напрями реалізації загроз низької ефективності регулювання проблем соціальної безпеки

Джерело: авторська розробка.

Отже, удосконаленню якості державної безпекової політики та скеруванню її в русло формування людиноорієнтованого підходу сприятиме досягнення таких стратегічних пріоритетів: формування та становлення складу і структури елементів системи соціальної сфери; розвиток елементів зовнішньої і внутрішньої, публічної та приватної соціальної інфраструктури; формування повноцінного інституційного середовища функціонування механізму соціальної сфери; створення умов автоматичної та повноцінної реалізації прав громадян та зобов'язань держави щодо соціального захисту і безпеки; формування системи соціального діалогу; посилення можливостей колективно-договірного регулювання СТВ; удосконалення системи формування і розподілу доходів громадян; усунення диспропорцій та деформацій функціонування внутрішнього ринку праці; модернізація сфер освіти, медицини, культури, ЖКГ, пенсійного забезпечення; урегулювання умов та контроль міграційних, зокрема трудових, процесів; розширення масштабів соціального страхування; збільшення практик та охопленості програм соціальної відповідальності бізнесу; реалізація активної і ефективної політики соціального забезпечення вразливих категорій населення. Доведено, що досягнення цих пріоритетів має відбуватися за такими послідовними етапами: 1) вибудування елементів системи; 2) закладення регулюючих компенсаторних і стабілізаційних механізмів та інструментів; 3) покращення функціональних сфер системи.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

На сучасному етапі розвитку економіки України істотно активізувалися і посилилися завдання гарантування економічної безпеки держави. Відтак, слід посилити аспекти моніторингу й аналізування, прогнозування і планування, а також реалізації заходів проактивної політики посилення стабільності й стійкості національної економічної системи. Водночас, слід розуміти, що центровим елементом у системі країни є людина. Відтак, заходи, орієнтовані на зміцнення економічної безпеки, мають попередньо проходити перевірку на те як вони позначаються на параметрах якості життя і забезпечення населення соціальними послугами. Причому, не з позиції негативного впливу, а відносно того, як вони сприятимуть покращенню соціальної сфери країни.

Така умова визначає завдання ідентифікації пріоритетів державного регулювання за всіма складовими економічної безпеки держави, а саме – макроекономічною, фінансовою, зовнішньоекономічною, інвестиційною, інноваційно-технологічною, соціальною, демографічною, енергетичною, виробничою, продовольчою.

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі стосуються удосконалення методики аналізування рівня людиноцентричності в системі заходів зі забезпечення економічної безпеки держави.

Література

1. Варналій З. С., Буркальцева Д. Д., Сасенко О. С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення. Київ: Знання України, 2011. 299 с.
2. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Рудковський О. В. Напрями та засоби стимулювання соціальної відповідальності підприємництва в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 5. С. 4-8.
3. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Київ :Нац. інт пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України, 2012. 48 с.
4. Денисов А.І. Економічна безпека держави: завдання господарсько-правового забезпечення. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія : *Економічна теорія та право*. 2014. № 2. С. 197-206.
5. Зубко Т. Л. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства галузі зв'язку. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2016. Вип. 3. С. 81-88.
6. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія. К.: Лібра, 2003. 280 с.
7. Лупак Р. Л., Дідич А. М. Економічні основи забезпечення конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкових відносин. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. Вип. 20.6. С. 248-252.
8. Маноїленко О. В. Підходи до оцінки санаційного потенціалу тимчасово неплатоспроможних суб'єктів господарювання. *Економіка та держава*. 2016. № 1. С. 60-63.
9. Мунтян В. І. Економічна безпека України. Київ: КВІЦ, 1999. 462 с.
10. Стратегічні пріоритети та механізми інноваційного розвитку сільських територій Західного регіону України : монографія / наук. ред.: В. В. Борщевський, Т. Г. Васильців. Львів : Аверс, 2014. 176 с.
11. Шлемко В. Т., Бінко І. Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: монографія. Київ : НІСД, 1997. 144 с.
12. Шнипко О. С. Економічна безпека ієрархічних багаторівневих систем: регіональний аспект: монографія. Київ, 2016. 288 с.

References

1. Varnalii, Z. S., Burkaltseva, D. D. and Saienko, O. S. (2011). Economic security of Ukraine: problems and priorities of strengthening, Znanna, Kyiv, 299 p.
2. Vasylytsiv, T. G., Lupak, R. L., Rudkovskiy, O. V. (2019). Directions and means of stimulating social responsibility of entrepreneurship in Ukraine. *Economy and the state*. no. 5. pp. 4-8.
3. Vlasjuk, O. S. (2012). Theory and practice of economic security in the system of economic science. Kyiv, 48 p.
4. Denysov, A. I. (2014). Economic security of the state: the task of economic and legal support. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*. Serii : *Ekonomichna teoriia ta parvo*, no. 2, pp. 197-206.
5. Zubko, T. L. (2016). Assessment of the level of economic security of the communications company. *Economy. Management. Business*. Vol. 3. pp. 81-88.
6. Kozachenko, H.V., Ponomarov, V.P., Liashenko, O.M. (2003). Economic security of the enterprise: the essence and mechanism of ensuring: monograph. Kyiv, Libra, 280 p.
7. Lupak, R. L., Didych, A. M. (2017). Economic bases of ensuring the competitiveness of the enterprise in market relations. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*. Vol. 20.6. pp. 248-252.
8. Manojlenko, O.V. (2016). Approaches to assessing the resolution potential of temporarily insolvent entities. *Economy and state*. Vol. 1. pp. 60-63.
9. Muntian, V. I. (1999). Economic security of Ukraine. KVITs, Kyiv, 462 p.
10. Strategic priorities and mechanisms of innovative development of rural areas of the Western region of Ukraine (2014). V. V. Borshchevskii, T. G. Vasylytsiv. Lviv: Avers, 176 p.
11. Shlemko, V. T., Binko, I. F. (1997). Economic security of Ukraine: essence and directions of provision, NISD, Kyiv, 144 p.
12. Shnipko, O. S. (2016). Economics of security of the archival bagatorial systems: the regional aspect. Kyiv, Ukraine.